N:o 22

En bok till varning för dem som gå fria.

Vaktkonstaplars och fängelsedirektörers berättelser om

Lifvet på Långholmen,

märkvärdiga bofvars karaktärer, rymningsförsök m. m.

Till slut:

Sveriges skarprättare, hr Dalman,

Bilan (44 c. m.)

med bödelsyxan o h hans porträtt samt stupstocken i slutet af boken.

Pris öre.

Från Svenska Vis- och Småskriftförlaget.
Adress: Tomteboda station, 1 kilom. fr. Stockholm.

BR L

No 22

En bok till varning för dem som gå fria.

Vaktkonstaplars och fängelsedirektörers berättelser om

Lifvet på Långholmen,

märkvärdiga bofvars karaktärer, rymningsförsök m. m.

Till slut:

Sveriges skarprättare, hr Dalman,

Bilan (44 c. m.)

med bödelsyxan och hans porträtt samt stupstocken i slutet af boken.

Pris öre.

Från Svenska Vis- och Småskriftförlaget.
Adress: Tomteboda station, 1 kilom. fr. Stockholm.

MADESJÖ-GUSTAFSSON
som sköt flera personer och tänkte äfven skjuta länsmannen.

FILIP NORDLUND,
en bland de mest bekanta och farligaste fångar som varit inom Långholmens murar.

Berättelser från Långholmen

En vaktkonstapels berättelser.

— Ja, nu kan jag gerna berätta litet, sade den gamle vaktkonstapeln, som nyligen fått ett litet arf och icke längre behöfde slita ett verkligt hundlif som fångvaktare. Han hade kommit ned till rådhusrätten af gammal vana och gick omkring och bjöd f. d. kamrater och rådhusvaktmästare på snus. Han talade som de flesta i det huset om det hemska dramat å Mälaren.

— Vi hade med Nordlund att göra här i ransakningsfängelset 1896; vi hade upplysts om att han var farlig, men vi funno honom mycket foglig. En gång då han genom den mörka, långa trappan fördes upp till rådhusrättens 6:te afdelning, pekade han på en dörr till rådhusplanen, som snickarne i våningen inunder lämnat öppen, och sade skämtande:

— Nu kunde jag springa från er om jag ville, men jag bryr mig icke om det. Det skulle vara synd om er.

Min kamrat påminde honom om att han hade på sig långholmsdrägt och tofflor.

Då bara skrattade han och sade att han skämtat.

— Vi ha i ransakningsfängelset haft många svåra banditer. Man läser i tidningarne om olyckshändelser å gatorna, men man får aldrig veta något om det som försiggår inom fängelserna. Ibland är den eller den vaktkonstapeln för längre tid urståndsatt att tjänstgöra. Han är försvunnen, som det synes under månader, och så kommer han en dag igen upp till rådhusrätten förande en fånge. Hvar har han varit under tiden? Ibland har han blifvit öfverfallen af en fånge och har under brottning fått en axel ur led, en fot vrickad eller ett ben afsparkadt.

Icke alltid beifras dylika våld inom fängelset.

— Händer det icke någon gång att en vaktkonstapel onödigt retar upp en fånge? sporde den, som skrifver dessa rader.

— Det har händt. Jag vet en kamrat, en stor, stark karl, som nu slutat, och som hade en elak vana att när han befann sig ensam med en fånge med ett visst grepp med sin ena tumme, som tycktes vara därtill särskildt härdad, kittla fången mellan refbenen. Han blef också flere gånger öfverfallen, men då han erhållit varningar för dylik privathämnd gjordes aldrig mål af det. Bevakningsbefälhafvaren kände till mannens sätt, och till sist

låt han efter många föregående varningar afskeda honom.

— Jag har hört att man äfven i fängelser påträffar ganska veka naturer.

— Sådana finnas ju också. Jag har haft att göra med fångar, som varit mycket »hyggliga». Nu kan jag tala om ett fall; förut skulle jag naturligtvis inte vågat det.

Det var för några år sedan en kväfvande het sommardag. Ni kan tänka er, hur man då har det inne i det trånga ransakningsfängelset, i synnerhet om man nödgas vara i uniform. Jag måste gå ut ett tag. Jag försäkrar, att jag var fullkomligt redig; jag hade på hela dagen endast förtärt en half öl. Jag var väl ute en half timme och kom tillbaka till den cellafdelning jag hade att bevaka; det skvatt till i mig, när jag såg en celldörr öppen och en fånge sticka fram hufvudet. Jag skyndade fram till honom naturligtvis och han hviskade till mig:

— Jag hörde att det var konstapeln som kom. Ni hade glömt stänga dörren, men jag har hela tiden hållit i den, för att ni inte skulle få obehag.

Den fången var straffad för rån i Norrland och häktad för 4:de resans inbrottsstöld!

Jag vet icke hur jag kunnat gå ifrån cellen utan att öfvertyga mig om att dörren var stängd, mea hvad jag aldrig kan glömma var

denna fånge, som under en half timme med möda höll igen dörren för att jag, hans bevakare, ej skulle få obehag.

Bland de farligaste af de många fångar vi under senare åren haft var en kvinna, ogifta Märta Andersson-Brunzell. Denna hade förut medan hon förvarades hos detektiven själf bitit skinnet af sina armar för att hämnas på en detektivkonstapel, som hon beskylde för dådet. Vid afförandet till fängelset hoppade hon genom ett fönster två trappor upp, och när bevakningen sprang ner i tro att hon slagit ihjäl sig fann den henne stå och frottera sitt hufvud och svära. Hon var inte det minsta skadad. Vaktkvinnorna fingo särskildt vara på sin vakt mot henne, och vi konstaplar hade särskilda order att se upp med henne, när hon fördes till och från fängelset. Hon var nämligen förutom stölder straffad för det hon flere gånger misshandlat och knifskurit poliskonstaplar, pryglat droskkuskar m. m. sådant. Den kvinnan var för några månader sedan åter hos oss, men hon var då mera spak sedan hon fyllt sina 30 år.

Hennes historia är, om man så vill, romantisk och rörande. Hon har sedan sitt 18:de år lefvat i strid med samhället, stulit och slagits. Under förhören har hon uppgifvit, att hon vid 17 års ålder i Östersund dömts för ett brott som hon icke begått. Hon hade på-

tagit sig en stöld, som hennes fästman föröfvat, och detta hade hon gjort för att denne ej skulle mista sin plats. Han hade lofvat henne trohet, men när hon utkom från fängelset var han redan gift . . .

En annan af de oroliga förbrytarna är f. tapetseraren Nilsson, många gånger straffad. Han har, så elak och ful han ser ut, en ovanlig tur hos en del medelålders kvinnor. De lyda honom utan invändning, och på hans befallning stjäla de. Det var han som genom inbrott för några år sedan stal en studenternas i Upsala festkassa, uppgående till 1,500 kr. Senast var han en längre tid förvarad hos oss för det han i sällskap med kvinnor stulit i en mängd butiker. Kvinnorna erkände för sig själfva men förnekade att N. varit dem behjälplig! . . .

I fängelset misshandlade N. en konstapel. En gång gjorde han den djärfvaste rymning jag hört omtalas från ransakningsfängelset. Han klättrade öfver muren åt Strömmen och försvann, klädd som han var i fångdräkt. Först flere timmar efteråt funno detektiver honom å Biblioteksgatan där han gick iklädd kavajkostym, men med fruntimmersskor på fötterna. Dessa röjde honom. Polisen tyckte att han gick så underligt.

Ett samtal med fängelsedirektören å Långholmen år 1900.

De afrättningar som stunda ha åter väckt till lif den gemla frågan om dödsstraffets berättigande och nödvändighet. Hur den brottsliges sinnelag blir, då hans dödsstraff utbytes mot lifstids straffarbete, anförde direktören för Centralfängelset å Långholmen, major Palm, några exempel på under ett samtal, som vi haft med honom, och som förtjänar återgifvas äfven om den talande ej alltid har stöd af den moderna straffrätten.

Dödsdomens förkunnande för fången har vanligen den inverkan att han blir ytterst uppmjukad och ångerfull. Men i samma stund han fått vetskap om sin benådning återfår han mången gång sin gamla natur, blir fräck och trotsig. Den mildhet, som visats honom, tror han skall utsträckas ännu längre, och den första fråga en dylik fånge gjorde direktör Palm, då han ställdes inför denne, var:

— Tror direktör'n att det kan dröja länge innan jag blir fri igen?

Det har sagts att när en brottsling begår ett illdåd reflekterar han minsann inte öfver

om detta skall resultera i lifstids straffarbete eller dödsstraff. Han tror naturligtvis att han skall lyckas komma undan alldeles och bli ostraffad. Dödsstraffet skulle således icke ha någon afskräckande inverkan på brottslingar. Men direktören var af en annan mening. Detta resonemang kan ha sin giltighet då brottet begås i hastigt mod och öfverilning, men få torde de vara som vid planläggning af ett dylikt dåd som det nyss timade ej rygga tillbaka för följderna, om de verkligen tro att dessa sannolikt bli lifvets förlust. Att dödsstraffet finns där, håller nog brottslingar mera i styr än om det vore borta, menade han. Det är ungefär samma förhållande som med prygelstraffet i fängelserna. Det användes sällan — på Långholmen en gång i år, ingen gång 1899 — men endast medvetandet att det existerar inger fångarne respekt, och när det någon gång måste tillgripas, råkar hela fängelset i uppståndelse. Mestadels är det lättjefulla och uppstudsiga ligapojkar som med dylik extra bestraffning måste bringas till lydnad.

— Ett af skälen för dödsstraffets bibehållande är att i annat fall skulle intet medel finnas att ytterligare straffa en lifstidsfånge, som exempelvis våldfört sig på fängelsepersonalen. Är det så?

— Åhnej, genmälde direktören, om vi också inte ha sådana kraftiga medel som exem-

pelvis i Finland, där en fånge kan ådömas att under ett par års tid bära på en järnrustning, vägande 18 kilo, finns det dock högre grader af bestraffning. Enligt 4 kap. § 12 strafflagen kan lifstidsfånge, som begår brott som ej medför dödsstraff, ådömas inneslutning i mörk cell under 21 dygn, upprepadt i tre omgångar med minst tre månaders uppehåll, och detta är ju ett ganska hårdt straff redan det.

Samtalet gick öfver till mera allmänna fångvårdsfrågor och vi passade på att spörja direktör Palm om riktigheten af uppgiften att å Långholmen för närvarande förvaras två fångar, som efter sitt snara frigifvande kunna tänkas vara i stånd att begå dåd liknande Nordlunds.

— Ja, det finnes flera sådana, och det finnes i de flesta fängelser, blef svaret. De brott de redan begått och det sinnelag de visat inom fängelset gifva anledning till en dylik förmodan, men jag kan lugna er med att en af dem, som snart skall lämna fängelset, ärnar omedelbart efter frigifningen begifva sig till en annan världsdel för att söka sin lycka.

Fångar, som under en lång fängelsetid kunnat samla en större sparpenning, begifva sig icke sällan till främmande land, där de, okända af alla, vilja försöka begynna ett nytt lif. Så var för något år sedan en från detta fängelse

frigifven fånge poliskonstapel i Afrika och en annan hotellvaktmästare i Australien, många andra att förtiga.

Den fruktan för samhällsvådliga fångar, som Nordlunds skräfvel ingifvit allmänheten, hoppas jag vara alldeles opåkallad. Dylika frigifvas visserligen icke sällan från fängelserna, och det är beklagligt att så måste ske, men låtom oss besinna, att föröfvarne af de största illgärningar ofta icke varit för brott tilltalade, såsom t. ex. de nu senast till döden dömda.

Det af fångvårdsstyrelsen nu påtänkta upprättandet af kriminalasyler tilltalade direktör Palm mycket.

— Hos fångar finner man ofta ett oafvisligt begär att göra sig bemärkta, såsom genom simulerade självmordsförsök, vanvettiga rymningsförsök o. d. Det är ett slags högfärdsgalenskap som kommer dem att bete sig så där, samma lust att bravadera och pråla som Nordlund besitter i så hög grad. Som man erinrar sig tände Nordlund, när han vistades på Långholmen, eld på sin cell. Han påstod förstås att han gjort det för att beröfva sig lifvet, men så snart lågorna började bli för närgångna, skrek Nordlund och ropade på hjälp. Han har, som man sett af tidningarna, nu förklarat att han hade för afsikt att vid den genom branden uppstående oredan kunna mörda direktören men Nordlund var vid det

tillfället så förskräckt för att mista sitt eget lif att han visst ej tänkte på att taga någon annans. Sedermera uppmanade han kamraten i cellen inunder att äfven tända eld på sin cell. Korrespondensen skötes genom knackningar i väggen, som mången gång äro svåra att förhindra, då de ofta icke höras ut till korridoren. Nordlund uppmanade, som sagdt, den andre fången att tända på för att skrämma upp fängelsepersonalen, så att den af rädsla för honom skulle bli släppthändtare mot honom sedermera. Kamraten lydde också och tände på, men resultatet blef i alla fall inte det som Nordlund förespeglat honom.

A propos eldsvådor har det funnits fångar som visat fullständig mani att anställa sådana. En kände till och med på sig när ett dylikt anfall kom öfver honom och kunde i tid underrätta bevakningen därom. Äfven andra yttringar af mer eller mindre maniakalisk art förekomma ej sällan. Dylika maniakaliska yttringar kunna emellertid ofta vara simulerade och kräfva vederbörandes stränga uppmärksamhet och omdöme. Att bland fångarne finnas åtskilliga som stå på gränsen till sinnessjukdom förvånar en för öfrigt icke att höra. Men annars är sjukligheten där icke stor. Fångarne föra ju också ett så regelbundet och dietiskt lif. Och dessutom hållas de alla uppe af hoppet att en gång komma i frihet.

Därom kretsa alla deras tankar, och det finns icke en lifstidsfånge, som ej när tillförsikt om att en gång, om också långt bort i tiden, bli benådad. Funnes ej det hoppet, skulle de snart stryka med. Och det gifves exempel på fångar som kommit ut efter att ha setat här i 20, 30 år och ändå längre. En af dessa var vid sin frigifning så främmande för de nya förhållandena, som inträdt sedan fängelsets portar för många, många år sedan slöto sig bakom honom, att han ej kände till den myntsort, vi nu begagna. Då han kom in i en butik, för att köpa något, bad han biträdena själfva taga pengarna ur hans portmonnä. Han såg så illa, tillade han. Verkliga skälet var han naturligtvis ej så angelägen att yppa.

Cellens afskildhet medför den stora fördelen att man kan skydda de bättre slagen af fångar mot de djupast sjunkna, med hvilka samvaron endast skulle verka depraverande. I fängelset finnas så många individer, ganska beskedligt folk, som en svag karaktär, svåra ekonomiska förhållanden, öfverilning och dylikt bragt dit utan att deras karaktär kan sägas vara absolut brottslig.

Direktören anförde flera exempel på huru ofta personer, som visst aldrig tänkt begå en brottslig handling, genom iråkadt ekonomiskt obestånd förledts till en enda liten oegentlighet, såsom ett tillfälligt lån ur en anförtrodd

kassa, utfärdande af en falsk växel, som naturligtvis om ett par dagar skufle infrias, eller dylikt. En sådan person förledes från ett steg till ett annat, och en vacker dag befinner han sig vara en förbrytare och straffånge. Det är en himmelsvid skillnad mellan en sådan och en yrkesbrottsling, som med full öfverläggning begår brott och har tagit brottet till sitt lefvebröd.

De enda svårigheterna med cellerna är, att man icke alltid kan få lämpligt arbete åt dess fångar. De farligaste fångarne, exempelvis Nordlund, sysselsättas med skrädderiarbete för att icke få tillgång till verktyg, som vore riskabla nog i deras händer. Men annars är det inte lämpligt för stora, grofva karlar att sitta med sådant knåpgöra, som klemar bort dem, så att de, när de frigifvas, icke ha någon lust att taga till grofarbete igen utan återfalla i brott. De arbeten, som förfärdigas inom fängelsets murar, äro för öfrigt af de mest skilda slag. Så godt som allt här i rummet, sade direktören, och visade rundt om i sitt arbetsrum, är förfärdigadt af fångarne. Det är en dyster möbel således, men på samma gång intressant, då den visar hvilken högt uppdrifven skicklighet fångarne kunna komma till. Prydliga skåp med smakfullt gjord ornamentering, bekväma stolar, bord, soffa, till och med möbeltyget var framstäldt där. En syn-

nerligen vacker korgstolsmöbel hade förfärdigats af en fånge, som efter sina uttjänta år i fängelset slog sig ned på landsbygden och fortsatte i det yrke som han lärt här.

Ty naturligtvis bli ett stort antal fångar rehabiliterade efter att här ha afsonat sina felsteg. Och talet om att den skam, som vidlåder en f. d. straffånge, skulle följa honom ut i lifvet och omöjliggöra hans upprättelse, är öfverdrifvet. Det är mycket sällan man är urståndsatt att skaffa platser åt frigifna fångar — om de nämligen vilja ha sådana och däraf äro förtjänta. Det finns ju oförbätterliga som knappt varit några dagar i frihet förrän de återfallit i brott. I synnerhet är så förhållandet med de s. k. vanetjufvarne. Att upprätta dem är så godt som hopplöst. Lättja och njutningslystnad drifva dem snart uog att åter stjäla. Och att en sådan ångrar sitt brott är knappast tänkbart. Det göra för resten få brottslingar. Om de någon gång tänka på sitt brott, betrakta de det endast som en följd af en tillfällig öfverilning, som det inte varit samhälligt värdigt att straffa. Direktör Palm hade i höstas tillfälle att i Åbo se den s. . dubble mötdaren, som en natt i det torp, där han tjänade som dräng, slog ihjäl hela familjen, bestående af 7 personer. Hans brott var till och med värre än Nordlunds, ty han mörda icke som denne obekanta personer, utan

närstående. Denne mördare, hvilken såg ut som en vanlig beskedlig bonddräng, var så lugn, så omedveten om hvad han gjort, och någon tillstymmelse till ånger fanns icke hos honom.

Fången anser ofta att han blifvit satt i fängelset för att förbättras. Alla ha vi ju våra fel och således äfven jag, är han nog ädelmodig att erkänna. För honom är fängelset således som ett slags folkhögskola. Det vill säga förutsatt att han ej anser sig fullkomligt oskyldig. För sig själf vet han naturligtvis att han begått brottet, men det betyder ingenting, i fall han fått för sig att sättet hvarpå han dömts icke varit riktigt, att det t. ex., enligt hans mening, existerat en lucka i bevisföringen. Då är han genast "oskyldigt dömd" och hotar att klaga genom alla instanser och därefter hos riksdagen eller justitieombudsmannen, om hvilkens allsmäktighet han är orubbligt öfvertygad. Han har höga tankar om de rättigheter han anser sig äga såsom fånge och är icke sen att uttrycka sitt misshag om han anser något häruti brister, och genast skall justitieombudsmannen fram och råda bot.

Om till det anförda lägges det ogillande som direktör Palm uttalade öfver bötesförvandlingsstraffet, hvilket han betecknade som en acklimatisering af brottslingar, tro vi oss

ha redogjort för det väsentligaste af hans yttranden. Det tillåts oss också att kasta en blick inom fängelsets murar. Genom sorgfälligt bevakade portar och ödsliga korridorer, lika putsade och fina som ombord på en örlogsman, kommo vi till fångarnes samtalsrum. Gluggar, försedda med dubbla ståltrådsgaller, vetta ut till ett angränsande rum. Genom dessa gluggar få de besökande en gång i månaden se och samtala med fångarne. På expeditionen hade vi därefter tillfälle att se fängelsets förbrytarealbum med dess psykologiskt intressanta samling af porträtt. Att tränga längre in i fängelset var naturligtvis icke tillåtet. Men mellan fönstrets grofva järnstängerna hade man utsikt öfver en af gårdarne, där några gråklädda fångar togo sig en stunds promenad. Deras blick syntes så trött, deras gång så släpande, de gingo en och en utan att tala vid hvarandra. Träden lyste med hela sin första bedårande vackra grönska, men icke en blick tycktes de ägna däråt. Och hvad betyda vår eller sommar för dessa stackars olyckliga, hvilkas hela lif kanske blott är ett vandrande af och an i denna lefvande graf?

Svårt är det nog att sitta på Långholmen för mord och rån och tjufveri, men värre är att sitta på Svartsjölandet för blott uteliggeri och tiggeri, ty der är upptuktelsen (påstå de) mycket värre och mat och beqvämlighet mycket mindre. Derför instämm alla, — ja, hela denna skara att "de hellre vilja på holmen än på Svartsjön vara."

Om äldre och yngre förbrytare,

spöstraff, prygel, halshuggning m. m.

Ett samtal med generaldirektör Wieselgren.

Med anledning af en ganska allmänt spridd förvåning öfver att Mälaresjöröfvaren Nordlund i ransakningsfängelset förvarades utan bojor, har generaldirektör Wieselgren framhållit, att fångvårdsstyrelsen icke direkt har att göra med hvilka försigtighetsåtgärder, som man vid länsfängelserna anser vara lämpliga gentemot farliga förbrytare. Det är de olika fängelsedirektörernas sak. Finna de, att särskilda försigtighetsmått äro af behofvet påkallade, så äga de, efter länsstyrelsens hörande, att tillgripa sådana. Han hade emellertid satt sig i förbindelse med fängelsedirektören i Vesterås och inskärpt, att denne stode i ansvar för sjöröfvaren, på samma gång han framhållit nödvändigheten af, att ingenting försummades för att hindra honom att skada såväl bevakningen som sig själf.

Det lider nämligen icke något tvifvel, att orsaken till brottet vida mer är att söka i begär efter »ryktbarhet» än i ett påstådt »hat till mänskligheten». Hela hans uppträdande nu bär vittne om en gränslös fåfänga.

Man hemstälde med anledning häraf, huruvida det ens vore tänkbart, att mördaren finge tillgång till tidningar. Generaldirektören ansåg detta vara omöjligt, ehuru det icke finns något, som hindrar en länsstyrelse att låta en ransakningsfånge följa med dagspressen. Tidningar äro dem visserligen förbjudna, men bevakningspersonalen är, till följd af den tyvärr dåliga aflöningen, icke alltid förstklassig, och sålunda icke häller att lita på.

Hvad detta kan betyda, vid ett fall sådant som detta, framgår af följande:

Då byråchefen i fångvårdsstyrelsen för en tid sedan besökte mördaren i Eskilstuna, möttes han af honom med den hånfulla förklaringen:

— Jag vet två af mina kamrater på Långholmen, som komma att göra på samma sätt som jag, så fort de komma ut!

— Och det ohyggliga är, fortfor hr Wieselgren, att han har rätt. Det finns verkligen två af straffångarne därstädes, som otvifvelaktigt, omedelbart efter sedan de utsläppts, komma att inslå på brottets bana, och sedan Nordlund visat dem vägen, kan man befara det allra värsta. Jag vet mycket väl, hvilka han afser. Den ene af dem — en ytterst farlig förbrytare — kommer ut redan i augusti detta år.

Generaldirektören medgaf det upprörande i,

att man på detta sätt skall vara nödsakad att ej släppa ut personer, som man redan på förhand kan angifva såsom snart på nytt blifvande brottslingar, men hvad skall man göra? Fängelsedirektören kan endast varna polismyndigheterna, men polisen äger ingen rätt att underkasta någon person uppsigt, sedan han väl en gång tjent ut sitt straff. En detektiv kan följa honom till järnvägsstationen och se honom stiga på ett tåg — det är allt. Kanske stiger han af vid närmaste station. Därmed har man ingenting att skaffa. Man varnade polisen äfven för Nordlund, med hvad resultat är kändt. Han blef, 22 dagar efter utsläppandet från Långholmen, århundradets störste bof, hjelten i det värsta dåd, någon hört omtalas. Se boken N:r 16 Mälaresjöröfvaren!

— Men, frågade man, fängelset är väl icke enbart en förbättringsanstalt, det är dock äfven ett straff?

Det var med stort vemod, som hr Wieselgren förklarade sig ha kommit till den öfvertygelsen, att införande af kroppsliga straff vore nödvändigt. Då våra fäder afskaffade de gamla prygelstraffen, leddes de af en varm humanitär sträfvan. De ansågo sig bryta mot en rådande barbarism och hyste en fast tro på människans uppfostran genom milda seder och ökad upplysning. De ha bittert bedragit sig. Erfarenheten har gifvit dem orätt. Icke en,

hundratals gånger har det visat sig, att de vildaste, mest förhärdade brottslingar, som för aktat fängelset såsom straffanstalt och som fullständigt satt sig öfver disciplinära bestämmelser, efter kroppslig afstraffning blifvit mjuka som vax.

Och det är icke endast den fysiska smärtan som har denna verkan. För dessa människor innebär kroppsstraffet, så underligt det kan förefalla, en moralisk förnedring, som de icke kunna smälta. Hvad betyder det, att de äro ådömda straffarbete för sina brott? Det äro de allesammans. Men en fånge, som fått spö, anses icke jämngod med sina kamrater, han befinner sig på ett lägre trappsteg än de, emedan han fått spö för rymning eller annan olydnad inom fängelset. Och ingenting äro fångarne så rädda för, som för spö, eller ett godt kok med prygel. Hjert och Tektor, villatjufven Johansson m. fl. andra oförbätterliga skälmar och uppstudsiga kanaljer ha fått erfara det många gånger.

Emellertid är generaldirektör Wieselgren än så länge motståndare till kroppsstraffets användande på äldre förbrytare. Det är, enligt hans uppfattning, den allra sista åtgärden, hvarunder man icke kan komma längre i förödmjukelse, och han vill, såvida det icke visar sig nödvändigt, endast tillråda detsamma för unga förbrytare, d. v. s. för personer under 18 år.

— Och Nordlund — är han fullständigt befriad från risken att få slita spö?

Den svenska lagen medgifver endast användande af spöstraff vid något af centralfängelserna och äfven där endast för disciplinära förseelser. Hans straff är gifvet och modet kommer nog att sjunka, då dagen för halshuggningen blifvit bestämd. Ty det ligger något hemskt i att räkna veckor, dagar och timmar och veta, att sedan är allt obönhörligen slut, och hufvudet — fallet.

En f. d. straffånges berättelse om Långholmslifvet.

Vi hade häromdagen tillfälle att samspråka med en f. d. straffånge, nyligen utsläppt från Långholmen, där han suttit i 5 år.

Omdömena om straffets fostrande betydelse äro ju mycket olika, men i detta fall syntes det, som om straffet verkat i bättre riktning. F. d. fången, som brutit mot bl. a. sjunde budet, föreföll att vara fullkomligt ärlig, äfven i den utsträcktaste betydelse.

Han hade ett rent behof af att få uttala sig mot gemensamhetsfängelserna. På de större anstalterna äro fångarne fördelade i yrkesafdelningar och arbetet bedrifves där rent af verkstadsmässigt. Antalet fångar på afdelningen är naturligtvis ofantligt olika på olika

tider. Uppsigten inom verkstaden utöfvas af en vaktkonstapel, men denne kan omöjligen öfvervaka allt.

Så besynnerligt det låter äro slagsmål ganska allmänna inom gemensamhetsfängelserna.

— Ibland slåss dom, så't blodet skvalar, sade mannen. Vakten kan afstyra bråket, men därvid stannar det också. Skulle det i hvarje dylikt fall göras anmälan och anställas förhör, blefve det ej annat att göra dagen lång, ansåg f. d. fången.

Mest förkastliga voro gemensamhetsfängelserna därför, att de yngre personer, som komma in där, få lära af de äldre att bli fullslipade bofvar.

— Hvad gjorde du för sla'? är en häfdvunnen fråga från de äldre till de yngre. Och så berättar ynglingen, ibland skyggt, ibland fräckt, om sitt långholmsbrott. Någon gång får han beröm för bedriften, men oftast klander.

— Ja, hade du gjort så och så, din enfaldige pojkvalp, hade du inte varit här; men du skall väl lära dig till nästa gång . . .

Och så begynner en detaljrik lektion i konsten att stjäla, råna, mordbränna m. fl. ohyggligheter. Man skockas samman under uppgift att man väntar på ett verktyg, på en torkning eller annat. Förr var det förbjudet för fångarne att tala sinsemellan. Men nu är det tillåtet, och det användes på ett ohyggligt sätt. Hårresande historier berättas; de som alltid finna anklang äro berättelser som tangera brott, hänförliga under strafflagens 18:de kapitel om sjette budet.

Oftast göres det upp planer i brottsligt syfte, såsom att efter strafftiden föröfva stölder eller göra annat brott.

— Jag minnes särskildt ett par, som kommo öfverens om, att göra inbrott här i Stockholm, sade f. d. fången. Stölden skulle göras hos ett par förnäma slägtingar, som ansågos vara orsaken till att den ene af de sammansvurne kommit i fängelse. Det kan emellertid vara trösterikt för "de förnäma slägtingarne" att veta,

att öfverenskommelsen gjordes för omkring tre år sedan och att de båda varit "ute" bortåt två år.

— Det finnes alltid två klasser af fångar, tillade vår berättare. Dessa äro radikala i allting, vilja vända upp och ned på allt, klaga på mat och befäl och på hvarandra; ingenting passar dem. De andra äro konservativa af sig; de äro nöjda med det bestående. En fånge af den förra sorten motser med verklig fasa kvällen, då han får krypa in i sin ensamma cell, och han glädes åt morgonen, då han får sällskapa med sina likasinnade olyckskamrater. Den "konservative" fången gläds däremot åt kvällen, då han får vara ensam och begrunda sitt brott och straff och slippa höra kamraternas råa ord.

— Af den senare sorten finns det inte många, sade f. d. fången, som sannolikt tillhört det "konservativa" lägret.

Några särskilda anmärkningar mot fängelseanordningarne i öfrigt hade mannen ej. I klädesväg var det si och så; mången får frysa ohyggligt på Långholmen, hälst den som har stillasittande arbete.

— Men mat och uppassning är i regel bra; man får väl ändå tänka på, att man är på en straffanstalt, tillade mannen.

Vårt samtal slöt han med att han uttalade en önskan om, att gemensamhetsfängelserna måtte afskaffas, och att en och hvar måtte sitta i sin kabyss.

— Den smula moral man har, blir alldeles bortsvarfvad där, sade han.

På Långholmen är det plats för öfver 2,000.

Skarprättaren Dalman

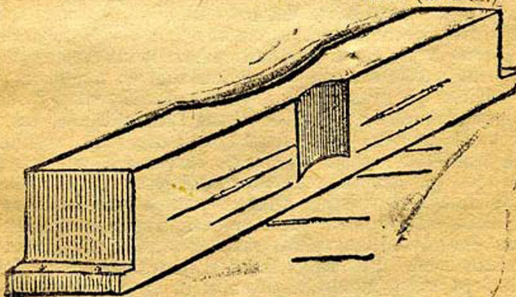
med bödelsyxa och stupstock.

(Se texten å nästa sida.)

Bilan (44 c. m.)

Stupstocken. (175 c.m. lång)

I nära 8 år har den svenska bödelsyxan, fruktansvärd i åminnelse, fått hvila sig. Då den sista gången var i bruk var en dag i Mars år 1893, då den svängdes öfver den 17-årige Alftamördarens hufvud.

Det blod, hvarmed den då besudlades, har fått sitta kvar, i enlighet med vid exekutionen bl. a. närvarande prof. Frithiof Holmgrens uttalade önskan.

— Låt det sitta, hade han uppmanat, det är nog sista gången bilan tjenstgör i Sverige.

Den profetian skulle dock ej gå i uppfyllelse.

Ohyggliga brott hafva hopats på samhällets samvete. Två afrättningar förestå, som bekant. Och det kan väl knappast råda något tvifvel om att de inom kort komma att efterföljas af flera.

Den som — näst delinkventerna sjelfva, förstås — skulle känna sig mest berörd af dessa dödsdomar borde för visso vara den man, hvilken det åligger att gifva verkställighet åt rättvisans utslag, Sveriges ende bödel, skarprättaren **A. G. Dalman**, som nu är nära 53 år gammal — han är född den 17 febr. 1848 i Norberg — har en reslig växt och kraftig byggnad. Hans ansigte är slätrakadt, det gråa håret uppstruket, och hans drag påminna mycket starkt om en viss Göteborgssenators, hvars namn är innerligt fästadt vid Helgeandsholmsbyggnaderna, och han verkar som en något trött gentleman på gränsen till ålderdomen. Ett vänligt och tillgängligt väsen afspeglas i hans fysiognomi och hans blick, då han ler. För öfrigt tyckes han vara ”munter och tystlåten”, talar föga, men besvarar hvarje fråga och det på genuin vestmanlandsdialekt. I hans bokskåp finns, så vidt jag kunde se, intet verk om dödsstraffets afskaffande. Men Geijers, Tegnérs, Scholanders och åtskilliga andras skrifter prunka där i guldtryckta band. För öfrigt finnas i skarprättarens bibliotek flera andra mindre skrifter af J. O. Åberg, Chronwall, Pher Thomasson m. fl. En bok — Chronwalls Resebeskrifning öfver Sverige — har han år 1893 köpt ur egen hand af Chronwall, då denne författare (nu

boende å sin egendom vid Karlberg) genomgick hela Stockholm och sålde böcker, och bland tusentals andra menniskor äfven träffade på skarprättaren. På pianinot stod uppslagen en vals — icke en "danse macabre" — som hans dotter låtit förklinga, då jag störde idyllen efter middagen.

Hr Dalman omtalar — hvad man vet förut — att hans yrke numera är ytterst makligt och att han egentligen, i sin nuvarande bransch, just aldrig haft mycket att göra.

Han har endast "expedierat" två lif: Yngsjömörderskan och Alftamördaren. Men hans företrädare, gamle J. Fr. Hjort, som afgick år 1885, hade huggit hufvudet af legio, bland dem de riksbekanta stortjufvarne m. m, Hjert och Tektor. Han var äfven med och spöade, på den tid de »hängde i galgen».

— Nå, herr Dalman ni är nu inte längre så ung; känner ni därför ändå inte åtminstone någon liten smula nervositet vid tanken på de förestående exekutionerna, som nu år 1900, stunda?

— Inte! Jag skall nog hugga säkert.... det är inte farligt med den saken.

— Begagnar ni någon stimulantia, innan ni går till verket?

— Aldrig. Jag stiger upp, dricker en kopp kaffe, gör min sak och äter därefter frukost med god smak. Så snart jag huggit och sett, att jag huggit rätt, går jag. Sedan få vaktkonstaplarne och de andre se till, att allt blir, som det skall vara.

— Yngsjömörderskan, fortsatte han, var inte alls halfdöd, då hon leddes till afrättsplatsen, såsom det påstods i tidningarne. Hon vållade mig tvärtom mycket besvär. Då hon lagt sig ned på stupstocken, hoppade hon mest en aln i luften, så att jag nästan trodde mig nödsakad att binda fast henne vid stocken med den kedja, som jag alltid har fästad där. Min dräng lyckades emellertid trycka ned henne, men hon var ändå inte lugn, och så kom hugget att gå litet snedt öfver hennes underkäk.

Med högra handens pekfinger utmärkte skarprättaren på min kind den väg, snittet hade tagit.

— Men andra gången — i Gefle — högg jag midt emellan två halskotor, fint, rätt och säkert. Delinkventen var också lugn och uppförde sig utmärkt. Se, jag vill inte veta af några långrandiga procedurer på afrättsplatsen. Presten får säga det han vill och skall säga inom fängelset, men då fången kommer i "dödens skugga", i närheten af stupstocken, då skall det gälla att göra processen så kort som möjligt. — Jag brukar då låta binda för ögonen på fången med en näsduk eller serviett och så be honom — eller henne — lägga sig ned på stupstocken. Bilan håller jag under tiden vid min sida. När delinkventen lagt sig, fattar jag det korta bilskaftet med bägge händer, tar sigte på en plats i nacken, där jag vet, att jag skall träffa märgen, spänner krafterna och hugger till. Stupstocken timrar jag sjelf ihop. Den är ungefär en och en half aln lång, med slät och fin urhålkning för skuldrorna och för halsen. Tjockleken är omkring en half fot. (Se konstruktionen å teckningen!)

— Så här tar den sig för resten ut, fortsatte hr D. och släpade från ett inre rum ut en dylik tingest.

— Hur långt brukar delinkventens hufvud trilla från stupstocken efter hugget?

— Det är olika. Ett par alnar ungefär.

— Hur kände ni er, då ni hade er första förrättning?

— Det var Yngsjömörderskan. Jag är alltid genomträngd af den öfvertygelsen, att de, som fått dödsdomen, genom sina gerningar gjort sig förtjente af sitt straff. Och därför känner jag ingen samvetsförebråelse. Dock var det litet kusligt att halshugga en kvinna, ty käringmöte ska' ju aldrig vara bra . . . När de inte vilja ned på stupstocken godvilligt och ligga stilla, då spänner man fast dem vid schavotten med kedjor öfver skuldrorna.

— Den andra jag knäppte var den unge Alftamördaren på Gefle fängelsegård, men det gick bättre. Den bila han förfogar öfver är 44 centimeter lång och kan således passa åt hvilket halsmått som helst. När man knackar på den, klingar den med en klar och silfverren ton, som tycks säga: »Akta dig för mig!»

— Herr Dalman har ingenting emot att ånyo draga svärdet?

— Nej då, serra tri... Det kan nog behöfvas att exempel bli statuerade. Och väl vore, om det verkade afskräckande, om de minskade antalet af dessa hemska brott, så ovärdiga vår civiliserade, upplysta tid.

Beträffande sjelfva skarprättareinstitutionen må nämnas, att före 1858 fanns en skarprättare för hvarje län. Nämnda år utkom ett cirkulär, som åsyftade att inskränka skarprättarnes antal. Och sedan dess har till denna befattning utsetts endast en person för Sveriges alla län. Sedan år 1885 är det hr Dalman, boende vid Sankt Eriksgatan å Kungsholmen i Stockholm, i närheten af Karlberg.

Om sin lön nämnde hr Dalman:

— Man har litet från hvarje län, 300 kronor från Stockholms stad, och så visst — »per hufvud», såsom han uttryckte sig.

Ett »dråpligt» uttryck af Sveriges mästerman.

("Af g—s Fäderneslandet".)

Den dödsdömdes bref.

Bref från Löderupsmördaren till hans hustru.

I Ystadsposten meddelas ett bref från Löderupsmördaren Lars Nilsson till hans hustru. Det är af följande lydelse:

»Ack, Elna, förlåt att jag bryter din befallning och fattar pennan och skrifver till dig, men jag vill säga dig att jag förlåter dig allt.

Det finnes ingen nåd för mig mera, här eller i det tillkommande. Jag är nu utesluten både ifrån Gud och menniskor. Jag har ingen räddning mer att vänta, hvarken för kropp eller själ. Mina dagar och stunder äro räknade. Jag vet ej hvilken dag eller stund jag blir framledd till stupstocken. Jag får lida som ett kreatur och dö som ett kreatur. För min kropp är det ej jag fruktar, men själen, ja själen, hur går det med den? Den får sväfva så länge tills den får en boning i ett kreatur, då blir det svårare än det nu är, det kan jag säga dig, Elna. Men jag kan ingenting göra mer än hvad jag har gjort. Jag har bedt Gud om nåd och förlåtelse, men förgäfves. Ingen brottsling har ångrat sina synder mera än jag har gjort, men ljuset har likväl slocknat för mig. Jag får nu vandra den mörka vägen där hvarken sol, måne eller' stjärnor lyser, så att jag har ingen Gud eller frälsare mera. Men de fem falska vittnen, som svor deras själ bort, de få för någonting en gång. Värst blir det för (namn); en sådan grof beskyllning som hon sade emot mig. Jag tror inte en gång att hon har varit i Tyskland, långt mindre att hon har tjänat i lag med mig. Nu får jag tacka dig, Elna, för besväret du har lagt in hos konungen för mig, fast att det inte hjälpte. Jag förlåter eder alla. Om du svarar mig på detta bref, så säg om min far lefver, och skrif snart, för jag vet inte min tid eller stund mera. Malmö fängelse d. 1 juni 1900.

LARS NILSSON.»

Såsom ett slags P. S. har han i brefvet tillagt följande ord:

»Nu vill jag säga farväl, ja, evigt farväl för sista gången. Vi träffas aldrig mer, hvarken i denna värld eller i någon annan.»

Om den dödsdömde Sallroth meddelas:

Då fängelsedirektören meddelade Sallroth, att han hade en icke glädjande underrättelse till honom, sade Sallroth: »Ja, jag förstår, min nådeansökan har afslagits», hvarefter han brast i gråt. »Det är nog bäst så», sade han därefter, »det är en neslig död, men går snart öfver, och jag är viss om att Gud har förlåtit mig mina synder. Jag beklagar mest mina stackars föräldrar, som skola lida smälek för min skull. Jag vill falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor».

Innan dödsdomen faststälts hade Sallroth varit i ständig oro för utgången. Efter afgörandet är han fullständigt lugn och motser med glädje sin sista dag. Han kan med stilla undergifvenhet tala om att hans hufvud skall falla å schavotten, litande på Guds barmhärtighet för sin själ. Hans utseende är vekt och blidt, prägladt af en stilla frid och till och med glädje. Fängelselifvet har ej satt någon stämpel därpå.

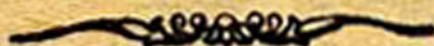
Då man talar med den veke, känslige ynglingen, frågar man sig ovilkorligen, hvad som kunnat föra honom in på brottets bana. Hans svar blir: de första stegen voro oärlighet och osanning. Sallroth började redan i barndomen att stjäla och har alltid fortsatt därmed.

I kamraters sällskap kom så det utsväfvande lifvet i dryckenskap, kortspel, otukt o. s. v. Så gick det hastigt utför i ett ständigt rus, utan sans och besinning, tills det hemska uppvaknandet skedde inom fängelsets portar.

Sallroth sysselsätter sig nu med att uppteckna sin korta, sorgliga lefnadshistoria, hvilken han önskar må bli till varning för de unge män, som börjat inslå på samma slippriga väg som fört honom till fördärfvet.

Blott tjugoårig gammal, till stupstock redan går, det är att spilla lifvet i blomman af sin vår.

Chr w ll

Stereotypplattorna tryckta å Tr. A.-B. Svea Stockholm, 1902

Följande 32-sidiga småböcker säljas i denna butik à 20 öre stycket:

1. Drömboken Stjernan, om mång hundra drömmar.
2. Svart- eller Trollkonstboken, om underbara konststycken.
3. Anekdoter om Carl XI:te och Carl XV:de.
4. Gåt- eller Sällskapsboken, i glada sällskaper.
5. Amorsfacklan eller Ny brefställare.
6. Spå i kort och kaffesump.
7. Spå i handen.
8. Sibylla spådomsbok och bondpraktikan.
9. Carl XV:de, pojken och mjölkfatet.
10. Blomsterspråket, det nya poetiska.
11. Trasfröken, hennes eländiga lif i Stockholm.
12. Liten Visbok, med många trefliga visor uti.
13. Konsten att bli gift; flickors rådgifvare.
14. ›Vackra Rosens› berättelser om sina Stockholms- och landsortsminnen och äfventyr, med porträtt och guitarr.
15. Hexor, trollpackor och spådomskonst i forntid och nutid.
16. Mälaresjöröfvaren Filip Mordlund, en lättsåld o. bra bok.
17. Den humoristiske skräddaren, en andre Bellman.
18. Jödde i Göljaryd, med porträtt från Skansen.
19. Skrattpiller, det roligaste af allt.
20. Det gräsliga lönkrögeriet i Malmberget.
21. Spelhelvetet i Monte Carlo, lifvet i Sultanens harem m. m.
22. Lifvet på Långholmen, Sveriges skarprättare m. m.

Obs.! Nya nummer till samma pris utkomma ständigt.

Följande böcker innehålla 64 sidor, pris 25 öre, de äro:

Grabben № 1, 2, 3, 4 o. s. v.

Obs.! **Grabben** innehåller alltid de roligaste, mest pikanta bitar som finnas. Minst 4 Grabbar utkomma årligen. № 3 börjar som följetong Chronwalls vackraste och mest bekanta bok, Edward och Brynhilda, och fortsätter alltjemt. Har varit utsåld i 20 år. Nu en hvar den läsa får,
Som sig Grabben blott består.

Särskildt säljes här ›Edward o. Brynhilda› (128 sidor) 50 öre

Svenska Visförlagets Vissamlingar N:o 1, 2, 3, 4 och 5 ha utkommit med 80 sid. i hvart N:o. Innehåller alla möjliga sorters folk-, varieté- och positiv-visor, som ha utkommit. Pris 50 öre häftet. Alla 5 häftena inbundna i ett band, 2 kr. Lösa visor 10 a 15 öre styck, från Svenska Visförlaget. Äktenskapsboken, förseglad, 75, Hymens bok 60 öre, o. s. v.